

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

УДК 342.951:351.778.5:343.263](477)

ЙОСИПОВ АНДРІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ
ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ МАЙНУ ГРОМАДЯН УНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ
АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2025

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Приватному вищому навчальному закладі «Університет сучасних знань»

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
Кожура Людмила Олександрівна,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана,
директорка Навчально наукового інституту
«Юридичний інститут»
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Лютіков Павло Сергійович,
професор кафедри публічного та приватного права
Університету митної справ та фінансів

доктор юридичних наук, професор,
Марченко Олеся Володимирівна,
професор кафедри цивільного, трудового та
господарського права
Дніпровський національний
університет ім. Олеся Гончара

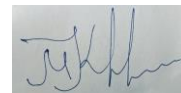
Захист відбудеться «18» листопада 2025 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.09 у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана» за адресою: 04050, м. Київ, вул. Юрія Іллєнка, 81.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана за адресою: 03680, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49 г.

Автореферат розісланий «04» жовтня 2025 року.

В.о. ученого секретаря

спеціалізованої вченої ради

М.Г. Кравченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах триваючої збройної агресії РФ проти України майну її громадян нанесено та продовжується наноситися безпрецедентний за масштабами обсяг шкоди. Унаслідок ракетних обстрілів, артилерійських атак, підривів та бойових дій зруйновано та пошкоджено сотні тисяч об'єктів нерухомого майна – житлові будинки, квартири, споруди тощо. У контексті порушених майнових прав мільйонів громадян актуалізується питання належної реалізації їх конституційного права на відшкодування завданої шкоди. Відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Реалізація цієї конституційної норми набуває особливої ваги в ситуації, коли компенсація шкоди, завданої майну громадян збройною агресією РФ проти України (далі – збройною агресією), стає пріоритетним напрямом публічного адміністрування та відновлення довіри до держави.

Зростаюча кількість громадян, які втратили житло або інше нерухоме майно, вимагає системного правового і фінансового забезпечення з боку держави. Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 23 лютого 2023 року № 2923-IX (далі – Закон № 2923-IX) визначив нормативну основу для надання компенсацій, встановив пріоритетне право внутрішньо переміщених осіб на її отримання через державну програму «Відновлення», а також правові підстави для спрямування у 2025 році залишку коштів Державного бюджету на 2024 рік у сумі 15 мільярдів гривень на виплату компенсацій за зруйноване житло для близько 10 тисяч родин внутрішньо переміщених осіб. Це дало змогу у 2025 році вже отримати компенсацію за цією програмою за знищене житло понад 7 тисячам родин внутрішньо переміщених осіб на суму 10 млрд грн, а також за пошкоджене житло – понад 15 тисячам родин внутрішньо переміщених осіб на суму 1,5 млрд грн¹.

Незважаючи на сформовану систему нормативно-правових актів із аналізованого питання (окрім Закону № 2923-IX, також було прийнято постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання компенсації для відновлення окремих категорій об'єктів нерухомого майна, пошкоджених внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 21 квітня 2023 року № 381,

1. Звіт Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань захисту майнових та немайнових прав внутрішньо переміщених та інших осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України // Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/76018.pdf>

«Деякі питання організації роботи Комісії з розгляду питань щодо надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна» від 19 травня 2023 року № 516, «Про затвердження Порядку надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна» від 30 травня 2023 року № 600), існують суттєві проблеми в реалізації права громадян на відшкодування шкоди. Зокрема, спостерігається нормативна фрагментарність, нечіткість процедур, відсутність єдиної електронної бази розгляду скарг, обмеження участі громадян у доказуванні факту втрати майна, а також недостатнє процесуальне закріплення функцій і повноважень суб'єктів публічного адміністрування, відповідальних за прийняття рішень про компенсацію за знищені об'єкти нерухомого майна.

Усе це зумовлює необхідність комплексного дослідження адміністративно-правових засад регулювання механізму відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії з метою виявлення прогалин і надання пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства та практики його застосування.

Теоретичним підґрунтям даного дослідження стали наукові праці вчених-адміністративістів А. Б. Авер'янова, В.М. Бевзенка, А. І. Берлача, Ю.П. Битяка, В. В. Галунька, П.В. Діхтієвського, Л.О. Кожури, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, О. В. Кузьменко, С. О. Мосьондза, А. В. Омельченка, І. Д. Пастуха, В. Г. Чорної та інших, які досліджували загальнотеоретичні та практичні проблеми адміністративно-правового регулювання у сфері публічного адміністрування, діяльності органів публічної влади, процедур захисту прав громадян та адміністративної відповідальності у разі їх порушення.

Питання надання компенсації за знищене та пошкоджене внаслідок збройної агресії майно громадян, зокрема об'єктів житлової та нежитлової нерухомості, у наукових працях розглядали А. Б. Блага, О.А. Мартиненко, К.О. Мешкова, Е.А. Писарева, Ю.С. Рєпіна. Однак дослідження зазначених учених, що охоплюють питання визначення правових підстав та порядку відшкодування завданої шкоди, здебільшого обмежуються аналізом окремих його аспектів у цивільно-правовій чи господарсько-правовій площині без комплексного розгляду адміністративно-правових механізмів реалізації права на компенсацію за знищені та пошкоджені об'єкти нерухомого майна.

Отже, можна констатувати відсутність у вітчизняній правовій науці системних комплексних досліджень, присвячених адміністративно-правовому регулюванню компенсації за знищене та пошкоджене майно громадян унаслідок збройної агресії, що зумовлює наукову й практичну актуальність обраної теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація відповідає положенням Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 року, Керівних принципів з питань внутрішнього переміщення всередині країни (ратифіковано Україною 17 квітня 1998 року); Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією Російської Федерації проти України» № 2479 (2023); Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014

року № 1706-VII, Закону № 2923-IX; Постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання компенсації для відновлення окремих категорій об'єктів нерухомого майна, пошкоджених внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 21 квітня 2023 року № 381, «Деякі питання реалізації експериментального проекту з надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна» від 16 червня 2023 року № 624, «Деякі питання організації роботи Комісії з розгляду питань щодо надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 19 травня 2023 року № 516. Тема затверджена Вченою радою ПВНЗ «Університет сучасних знань» від 16 березня 2015 р. (протокол № 3).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертації полягає в тому, щоб на основі аналізу законодавства України, міжнародних нормативно-правових актів, зарубіжного законодавства та практики їх реалізації, а також узагальнення основних положень наукових джерел визначити поняття, правову природу, принципи, механізм та адміністративну процедуру відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії, і розробити науково обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення адміністративно-правового регулювання у цій сфері.

Відповідно до мети дослідження було вирішено такі завдання:

- розкрити поняття та правову природу відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії;
- визначити принципи адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії;
- з'ясувати зміст державної політики щодо відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії;
- визначити компоненти механізму адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії;
- проаналізувати нормативно-правове регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії;
- визначити суб'єктів публічного адміністрування відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії;
- розглянути стадії адміністративної процедури щодо відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії;
- з'ясувати особливості оскарження рішень органів публічної влади у справах щодо відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії.

Предметом дослідження є адміністративно-правове регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є комплекс загальнонаукових та спеціально-юридичних методів наукового пізнання,

взаємопов'язане застосування яких дало змогу забезпечити системний, всебічний і послідовний аналіз проблеми адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії, з урахуванням єдності змісту та форми досліджуваного явища.

Логіко-семантичний метод (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3) було застосовано для уточнення змісту та правової природи понять, що становлять предмет дослідження, зокрема: «відшкодування шкоди», «майнова шкода», «збройна агресія», «принципи адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди», «державна політика у сфері відшкодування шкоди, завданої майну громадян». Методи класифікації, групування, системно-структурний та системно-функціональний (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 2.3) використано для виокремлення ознак адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, визначення та систематизації принципів його реалізації, побудови класифікації елементів механізму адміністративно-правового регулювання, а також характеристики суб'єктного складу публічного адміністрування у досліджуваній сфері. Статистичний метод (підрозділи 1.1, 1.3, 3.1) застосовано при опрацюванні офіційних статистичних даних, аналітичних звітів органів державної влади та міжнародних організацій, що містять відомості про масштаби завданої шкоди, кількість поданих заяв на отримання компенсації, динаміку розгляду таких заяв і результативність прийнятих рішень. Історико-правовий метод (підрозділи 1.1, 2.2, 2.3) використано для дослідження еволюції правового регулювання відшкодування шкоди, зокрема аналізу етапів формування національної нормативно-правової бази та імплементації міжнародних стандартів у законодавство України. Індуктивний метод (підрозділ 3.1) дав змогу на підставі аналізу окремих адміністративних процедур зробити узагальнені висновки про ефективність та проблемні аспекти чинного механізму відшкодування шкоди, а також сформулювати пропозиції щодо його удосконалення. Порівняльно-правовий метод (підрозділи 1.1, 2.2, 3.2) застосовано для зіставлення українського законодавства і процедур відшкодування шкоди з відповідними правовими механізмами зарубіжних країн та положеннями міжнародно-правових актів, що дозволило визначити напрями гармонізації та адаптації правової системи України до міжнародних стандартів.

Емпіричну базу дослідження склали офіційні звіти Кабінету Міністрів України, Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України, Міністерства юстиції України, Державного агентства з відновлення та розвитку інфраструктури України, матеріали практики розгляду справ адміністративними судами, аналітичні довідки та рекомендації міжнародних організацій, зокрема Ради Європи та Організації Об'єднаних Націй.

Нормативно-правову основу дослідження становлять Конституція України, чинні закони та підзаконні нормативно-правові акти України, зарубіжне законодавство, а також міжнародні договори, ратифіковані Україною, які регулюють питання відшкодування шкоди, завданої майну внаслідок збройних конфліктів.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії РФ проти України, з урахуванням сучасних методів пізнання, новітніх досягнень науки адміністративного права та практики застосування норм національного і міжнародного права. За результатами проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем.

уперше:

- аргументовано, що відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії, слід розуміти як нормативно закріплений, юридично опосередкований механізм компенсації втрат, яких зазнали особи у зв'язку з руйнуванням або пошкодженням їхнього майна, що реалізується переважно через інструменти публічного адміністрування;

- доведено, що компоненти механізму адміністративно-правового регулювання (нормативно-правовий, інституційний, процедурний, інструментальний, результативний) визначають його структурні напрями, тоді як елементи (правові акти, суб'єкти публічної адміністрації, юридичні факти, адміністративні процедури, акти застосування права, електронні інструменти) забезпечують конкретне функціональне наповнення кожного з них;

- обґрунтовано необхідність розроблення та прийняття «Національної стратегії з відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії, на 2025–2035 рр.», як цілісної державної моделі формування нормативно-правової бази, процедурних механізмів, фінансового і організаційного забезпечення;

- запропоновано делегування Комісіям з розгляду питань щодо надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією РФ проти України повноважень на прийняття остаточних рішень із фіксацією ролі уповноваженого органу як процедурного контролера;

- аргументовано впровадження єдиного узагальнюючого нормативного акту у формі «Уніфікованого порядку відшкодування шкоди, завданої майну фізичних осіб внаслідок збройної агресії», що комплексно охоплює всі стадії механізму компенсації від подання заяви до виконання рішення, а також прийняття постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового переліку юридично значимих обставин та доказових критеріїв, що застосовуються Комісією з розгляду питань щодо надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України при вирішенні питань про надання чи відмову у наданні компенсації»;

- запропоновано зміни і доповнення до Закону України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною

агресією РФ проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією РФ проти України», постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна» від 30 травня 2023 року № 600 щодо процедурних строків, доказових стандартів, повторної оцінки та документальної фіксації рішень;

удосконалено:

- зміст правових категорій: «шкода», «майнова шкода», «збитки», «упущена вигода», «відшкодування», «компенсація», «відшкодування шкоди», «принципи», «механізм адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди», «державна політика щодо відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії», «нормативно-правові акти у сфері відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії», «адміністративна процедура з розгляду питань про відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії», «оскарження рішень, ухвалених у межах адміністративної процедури з розгляду питань компенсації шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії»;

- характеристику адміністративно-правового статусу Комісії з розгляду питань щодо надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України та деталізацію її процедурних повноважень;

дістали подальшого розвитку:

- аргументація, що відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії, не є виключно приватноправовим інститутом, а набуває ознак публічного механізму солідарної відповідальності держави, реалізованого в адміністративно-правовій формі;

- пропозиції щодо системи принципів, які визначають нормативну та доктринальну основу адміністративно-правового регулювання процесу відшкодування майнової шкоди, завданої громадянам внаслідок збройної агресії, із виокремленням двох груп принципів – загально-правових та спеціальних галузевих;

- характеристика особливостей державної політики у сфері відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії;

- деталізація системи стадій адміністративної процедури з розгляду питань компенсації майнової шкоди, завданої унаслідок збройної агресії;

- пропозиції щодо запровадження уніфікованих адміністративних регламентів, які передбачають чіткі алгоритми дій посадових осіб, строки розгляду, критерії оцінки доказів та формалізовані підстави для ухвалення рішень;

- обґрунтування доцільності створення централізованого електронного інструменту для фіксації, обробки, архівування та електронного підпису рішень як необхідної передумови забезпечення прозорості, підзвітності та унеможливлення зловживань у сфері публічного адміністрування відшкодування шкоди, завданої майну внаслідок збройної агресії;

– пропозиції щодо запровадження єдиного формату актів фіксації шкоди, придатного для використання в адміністративних і судових провадженнях.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені у дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у:

– практичній діяльності – для оптимізації процедурної діяльності Комісій з розгляду питань щодо надання компенсації, підвищення ефективності роботи уповноважених органів та впровадження цифрових інструментів;

– нормотворчій роботі – під час удосконалення адміністративно-правового регулювання механізмів відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії, - розроблення відповідних проєктів нормативно-правових актів, підготовки пропозицій щодо змін і доповнень до законодавства України та підзаконних нормативно-правових актів;

– навчальному процесі – у викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративна відповідальність», «Публічне адміністрування», а також при розробленні спецкурсів та методичних матеріалів із питань адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян у воєнний час.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації, теоретичні та практичні висновки й рекомендації оприлюднено на всеукраїнській та міжнародних науково-практичних конференціях: «Міжнародно-правові та гуманітарні питання забезпечення державного та економічного суверенітету в умовах регіональних та глобальних конфліктів» (м. Київ, 5 листопада 2022 р.); «Глобальні тенденції та проблеми розвитку вищої освіти» (м. Київ, 1 грудня 2023 р.); «Проблеми правового регулювання публічних відносин в контексті сучасних глобалізаційних та євроінтеграційних процесів в Україні» (м. Київ, 18 червня 2024 р.); «Право в епоху глобальних загроз: війна, екологічні катастрофи та транснаціональна злочинність як виклики для національних правових систем» (м. Київ, 25 квітня 2025 р.).

Публікації. Основні положення дисертації відображено у 9 наукових публікаціях, з них 4 статей у журналах, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук (категорія «Б»), одна стаття – у науковому періодичному виданні іноземних держав Республіка Словаччина, 4 тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, 3 розділів (включають 8 підрозділів), висновків (до кожного підрозділу і загалом до дисертації), списку використаних джерел (171 найменування). Загальний обсяг дисертації становить 233 сторінок, з них основного тексту – 194 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, охарактеризовано рівень наукової розробки проблеми, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження, методи дослідження, сформульовано положення, що складають наукову новизну,

практичне значення одержаних результатів, викладено відомості щодо їх апробації та публікації, структури та обсягу роботи.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1. *«Поняття та правова природа відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії»* зазначається, що шкода є універсальною юридичною категорією, яка означає об'єктивно фіксовану втрату або погіршення становища фізичної чи юридичної особи, органу або інституції, незалежно від її матеріального, морального чи організаційного характеру. У системі публічного адміністрування така шкода набуває значення юридичного факту, який зумовлює застосування нормативно врегульованих механізмів правового реагування, захисту, компенсації та відновлення публічного порядку. Наголошується, що в умовах збройної агресії поняття шкоди виходить за межі суто приватноправового значення та трансформується в складову публічно-правового інтересу держави.

Аргументується необхідність розмежування понять «шкода», «збитки», «упущена вигода», «відшкодування» та «компенсація», що є принципово важливим для формування належної правової моделі реагування на порушення майнових прав осіб. Збитки виступають грошовим втіленням завданих втрат, охоплюючи як реальні витрати, так і неотримані доходи, які особа могла б здобути за звичайного перебігу подій. Відшкодування розглядається як юридичний механізм поновлення порушеного майнового становища особи, який реалізується за наявності всіх елементів цивільно-правової відповідальності, а саме: протиправної поведінки, вини, причинного зв'язку та документально підтвердженої завданої шкоди. Натомість компенсація тлумачиться як особлива форма відшкодування, що застосовується у публічно-правовому порядку, за умов неможливості встановлення конкретного правопорушника або притягнення його до юридичної відповідальності, але наявності обґрунтованої необхідності у державному визнанні факту завданої шкоди та її матеріальному покритті. У зв'язку з цим, у роботі доводиться, що відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії, не може розглядатися як виключно приватноправовий інститут. Воно набуває ознак публічного механізму солідарної відповідальності держави, що реалізується в адміністративно-правовій формі, із залученням спеціальних інструментів публічного адміністрування.

Доведено, що компенсація як форма публічно-правового відшкодування не замінює, а доповнює класичну цивільно-правову відповідальність, слугуючи інструментом реалізації функції держави щодо захисту прав громадян в умовах збройної агресії та відсутності ефективного механізму притягнення агресора до відповідальності. У цьому контексті компенсація має розглядатися як самостійний інститут публічного права, що виконує функцію забезпечення правової справедливості та відновлення публічного порядку. У зв'язку з цим запропоновано доповнити ст. 1 Закону № 2923-IX новою дефініцією поняття

компенсації: «Компенсація - це відшкодування шкоди, завданої фізичній або юридичній особі, органу чи установі, у грошовій або іншій матеріальній формі, яке має на меті відновлення порушеного майнового становища цієї особи до стану, в якому вона перебувала до настання шкоди. Компенсація, що надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів, міжнародної фінансової допомоги у випадках неможливості притягнення конкретного правопорушника до юридичної відповідальності, визнається окремим видом публічно-правового відшкодування та має на меті забезпечення балансу публічного інтересу, правової справедливості і відновлення прав постраждалих осіб у межах системи публічного адміністрування».

У роботі запропоновано авторське визначення поняття «відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії».

У підрозділі 1.2. *«Принципи адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії»* здійснюється теоретико-правовий аналіз принципів як вихідних правил, що визначають зміст, спрямованість і межі функціонування механізмів адміністративно-правового регулювання у сфері відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії. Принципи розглядаються як фундаментальні, загальнообов'язкові правові положення, що мають нормативне закріплення та забезпечують цілісність, стабільність і послідовність правового порядку. Вони виконують системоутворюючу функцію у сфері правотворення, правозастосування та тлумачення права, а їх наукове обґрунтування є необхідним для побудови ефективного правового механізму компенсації шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії.

На основі аналізу сучасних теоретичних підходів сформовано авторське розуміння змісту та особливостей принципів адміністративно-правового регулювання відшкодування майнової шкоди, завданої внаслідок збройної агресії, що знайшло своє відображення в авторській дефініції цього поняття. Характерними ознаками таких принципів визначено їх загальнообов'язковість для всіх суб'єктів адміністративно-правових відносин, нормативна стабільність, що гарантує передбачуваність і сталість регулювання, а також системність, яка забезпечує взаємозв'язок із загальноправовими і міжгалузевими засадами. Особливу увагу приділено поєднанню публічного інтересу з гарантіями захисту приватної власності, а також орієнтації на забезпечення ефективності, своєчасності та справедливості процедур компенсації. Принципи у цій сфері відіграють інтегративну роль, формуючи внутрішньо узгоджену правову модель шляхом зведення різнорідних елементів компенсаційного механізму в єдину систему.

У результаті дослідження виокремлено дві системні групи принципів, що становлять доктринальну основу адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії. До першої групи віднесено загально-правові принципи, які мають міжгалузевий характер і є спільними для всіх напрямів публічного регулювання. Серед них

принципи верховенства права, законності, правової визначеності, справедливості, рівності перед законом і судом, пропорційності. Їхнє значення полягає в тому, що вони забезпечують легітимність державного втручання у сферу майнових прав, особливо в умовах воєнного стану, та встановлюють базові орієнтири для нормативного оформлення і реалізації механізмів компенсації завданої шкоди.

Друга група охоплює галузеві, тобто спеціальні принципи, які конкретизують особливості публічного адміністрування у сфері відшкодування шкоди. Серед них виокремлено принцип пріоритетності захисту вразливих категорій постраждалих, індивідуалізації компенсаційних рішень, відкритості та прозорості адміністративних процедур, цифровізації компенсаційних процесів, соціального партнерства у сфері компенсацій, ефективного використання публічних ресурсів, швидкого реагування на факти завданої шкоди. Зазначені принципи функціонують у тісному взаємозв'язку, забезпечуючи гармонізацію публічних і приватних інтересів та створюючи умови для реалізації права громадян на відшкодування шкоди в умовах збройної агресії.

У підрозділі 1.2. *«Державна політика щодо відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії»* обґрунтовано концептуальні засади, зміст і особливості державної політики у зазначеній сфері, а також запропоновано визначення поняття «державна політика щодо відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії». Доведено, що така політика є формою цілеспрямованої, нормативно оформленої діяльності органів публічної влади, спрямованої на компенсацію майнових втрат громадян у зв'язку з руйнуванням або пошкодженням житла, іншого майна, обмеженням прав власності внаслідок збройної агресії. Її реалізація вимагає належного фінансового, організаційного та правового забезпечення зі сторони уповноважених суб'єктів публічного управління.

Характерними рисами державної політики у сфері відшкодування шкоди виступають її легітимність, наявність уповноважених виконавців, спроможних до ефективного реагування на наслідки збройної агресії, а також зв'язок із масштабами завданих втрат і потребою у справедливому врегулюванні наслідків порушення майнових прав громадян. Зміст такої політики зумовлений необхідністю оперативного і соціально виваженого вирішення питань, пов'язаних із втратою житла, майна або обмеженням володіння, користування та розпорядження об'єктами приватної власності. Політика у цій сфері не повинна обмежуватися реалізацією одноразових програм, а передбачати створення комплексної системи правових, інституційних, фінансових та процедурних інструментів, що охоплюють усі етапи компенсаційного процесу — від верифікації заяв до остаточного задоволення вимог постраждалих осіб.

Особливістю зазначеної політики визначено її стратегічний характер, який передбачає багаторівневу взаємодію органів державної влади, місцевого самоврядування, міжнародних організацій та громадянського суспільства з метою побудови цілісної моделі відшкодування завданої шкоди. Вона базується на варіативності інструментів, зокрема можливості поєднання прямих і непрямих форм компенсації: одноразових виплат, реалізації житлових програм,

застосування податкових пільг або спеціальних програм реінтеграції постраждалих. Успішна реалізація цієї політики потребує обов'язкової нормативно-правової визначеності кожної програми або заходу, фінансового обґрунтування витрат, встановлення чітких критеріїв обліку завданої шкоди та прозорих процедур захисту прав постраждалих осіб.

У межах дослідження обґрунтовано доцільність розроблення та ухвалення Національної стратегії з відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії на 2025–2035 роки, яка повинна стати концептуальною основою державної політики у цій сфері. Така стратегія має забезпечити системну ідентифікацію масштабів завданої шкоди, функціонування державних реєстрів пошкодженого та знищеного майна, встановлення ефективних процедур подання, розгляду та задоволення вимог про компенсацію, а також інтеграцію міжнародних підходів, джерел фінансування і процедурно-інституційної підтримки.

Розділ 2. «Механізм адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1. *«Компоненти механізму адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії»* здійснено концептуалізацію механізму як системного явища, що функціонує у межах публічного адміністрування та виконує провідну роль у реалізації права на компенсацію завданої шкоди. Акцент зроблено на системному, взаємопов'язаному й ієрархічному характері цього механізму, який формується у відповідь на надзвичайні обставини публічно-правового характеру, що виникають унаслідок збройної агресії. Розкрито, що зазначений механізм виконує не лише регулятивну функцію, пов'язану з правовстановленням, а й гарантійну, компенсаторну та відновну функції. У воєнний і поствоєнний періоди він виступає ключовим інструментом утвердження правової визначеності, реалізації соціальної справедливості та зміцнення публічної довіри до держави.

У результаті дослідження обґрунтовано, що механізм адміністративно-правового регулювання включає низку структурних компонентів, які визначають його функціональну архітектуру. До таких компонентів належать нормативно-правовий, інституційний, процедурний, інструментальний та результативний. Кожен із них охоплює елементи, що забезпечують конкретне правове, організаційне й технологічне наповнення відповідного напрямку. Зокрема, нормативно-правовий компонент реалізується через акти законодавства та підзаконного регулювання; інституційний – через діяльність суб'єктів публічної адміністрації; процедурний – через адміністративні процедури обліку, перевірки, розгляду заяв та ухвалення рішень; інструментальний – через цифрові платформи, реєстри, верифікаційні системи та комунікаційні засоби; результативний – через юридичні акти про компенсацію завданої шкоди як результат правозастосовної діяльності.

У межах теоретичного аналізу проведено розмежування понять «компоненти» і «елементи» механізму. Визначено, що компоненти репрезентують загальні, системно-структурні напрями регуляторної діяльності у сфері

відшкодування шкоди, тоді як елементи є конкретними проявами нормативного, інституційного, процедурного чи інструментального змісту, які реалізуються у правозастосовній практиці. Компоненти відображають концептуальний каркас механізму, його функціональну логіку й внутрішню організацію, натомість елементи становлять практичний вимір його реалізації, зумовлюючи ефективність регуляторного впливу на відповідні правовідносини. Таке розмежування дозволяє цілісно охопити як абстрактну модель регулювання, так і її прикладну складову.

У підрозділі 2.2. *«Нормативно-правове регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії»* зазначено, що нормативно-правове регулювання у цій сфері має загальний характер, оскільки поширюється на невизначене коло осіб і розраховане на багаторазове застосування. Це дозволяє сформулювати єдині, передбачувані правила компенсації для всіх категорій громадян, які зазнали майнових втрат унаслідок збройної агресії. Нормативні акти мають визначену правову форму, яка встановлюється Конституцією України, законами України, підзаконними актами Кабінету Міністрів України, а також актами центральних органів виконавчої влади, і відповідають правилам юридико-технічного оформлення. Вони займають чітко визначене місце в ієрархії джерел права, базуються на Конституції України та міжнародних договорах, ратифікованих Верховною Радою України. Прийняття таких актів відбувається відповідно до встановленої процедури, яка включає етапи ініціювання, розробки, обговорення, погодження, ухвалення, підписання, державної реєстрації, оприлюднення та набуття чинності.

Визначено, що нормативно-правові акти у сфері компенсації завданої шкоди мають письмову форму, містять відповідні реквізити, зокрема назву акту, дату й місце його прийняття, підписи посадових осіб, формулювання предмета правового регулювання та відповідають вимогам нормотворчої техніки. Такі акти підлягають державній реєстрації та обліку в офіційних реєстрах, зокрема у Єдиному державному реєстрі нормативно-правових актів, що забезпечує їх правову прозорість, доступність для громадян і можливість офіційного посилання. Вони доводяться до відома громадськості у встановленому законом порядку шляхом оприлюднення на офіційних вебпорталах органів державної влади, у «Голосі України», а також інших спеціалізованих джерелах публікації правових актів, що гарантує автентичність і точність тексту.

У процесі дослідження встановлено, що чинне законодавство потребує суттєвого удосконалення з метою підвищення ефективності механізму компенсації завданої шкоди. Особливу увагу приділено аналізу Закону № 2923-IX. Доведено необхідність внесення змін до нього з метою розширення кола осіб, які мають право на компенсацію, зокрема на фізичних осіб, які не є громадянами України, але на законних підставах володіли пошкодженим або знищеним майном. Запропоновано усунути дискримінаційні обмеження щодо спадкоємців таких осіб, передбачити презумпцію добросовісного володіння майном у разі втрати правовстановлюючих документів, а також визнати альтернативні способи доказування правового титулу.

Окремо обґрунтовано потребу деталізації процедур подання заяв у випадках множинності співвласників, а також визначення порядку розподілу компенсації завданої шкоди між ними. Аргументовано доцільність унормування механізму вибору між формами компенсації (грошова виплата, житловий сертифікат, відновлення об'єкта) та запровадження правового регулювання щодо житлових сертифікатів як інструменту компенсації. Наголошено на необхідності створення Державного фонду відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії із визначенням джерел фінансування, прозорих процедур використання коштів та зовнішнього і внутрішнього фінансового контролю.

У підрозділі 2.3. *«Суб'єкти публічного адміністрування відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії»* визначено, що до таких суб'єктів належать наділені відповідними владними повноваженнями органи та установи, які на підставі нормативно-правових актів здійснюють публічно-владну діяльність, спрямовану на задоволення суспільно значущих інтересів через реалізацію процедур, рішень і дій у межах адміністративно-правового механізму відновлення порушених майнових прав громадян.

Особливу увагу приділено діяльності Комісій з розгляду питань щодо надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією РФ проти України (далі – Комісій) як інституційного елементу механізму публічного адміністрування. Обґрунтовано необхідність прийняття постанови Кабінету Міністрів України про затвердження Типового переліку юридично значимих обставин та доказових критеріїв, що застосовуються Комісією при вирішенні питань про надання або відмову у наданні зазначеної компенсації. Такий акт має містити деталізовану класифікацію формальних і змістовних підстав, зокрема щодо підтвердження права власності, встановлення факту знищення майна, причин його втрати, а також можливості документального підтвердження наслідків збройної агресії.

У результаті аналізу правового статусу Комісій сформульовано висновок про потребу нормативного й організаційного удосконалення їхньої діяльності. Запропоновано закріпити за Комісіями повноваження щодо прийняття остаточних рішень із одночасною фіксацією ролі уповноваженого органу як суб'єкта процедурного контролю; законодавчо встановити єдиний перелік доказових критеріїв; створити реєстр фахівців, які залучаються до розгляду заяв, із гарантованим фінансуванням їхньої участі; забезпечити інтеграцію Комісій до міжвідомчих інформаційних систем для оперативного доступу до необхідних даних; передбачити дієві механізми виявлення та запобігання конфлікту інтересів у діяльності відповідних суб'єктів.

Розділ 3. «Адміністративна процедура відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1. *«Стадії адміністративної процедури щодо відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії»* проаналізовано логіку і структуру адміністративного провадження як процесу, спрямованого на

реалізацію права постраждалих осіб на компенсацію завданої шкоди. Обґрунтовано, що дана процедура має чітко виражену стадійну побудову, яка включає послідовне здійснення юридично значущих дій уповноважених органів публічної влади – від подання заяви до виконання прийнятого рішення.

Встановлено, що основними стадіями адміністративної процедури є: ініціювання провадження, підготовка справи до розгляду, збирання доказів, прийняття рішення, оформлення адміністративного акту, доведення рішення до відома заявника, адміністративне оскарження у разі необхідності та виконання рішення про компенсацію завданої шкоди. Кожна зі стадій виконує власну функцію у забезпеченні правової визначеності та реалізації публічного інтересу в умовах особливого правового режиму.

У результаті проведеного аналізу сформульовано низку пропозицій щодо удосконалення адміністративної процедури відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії. Зокрема, обґрунтовано доцільність розроблення уніфікованих адміністративних регламентів, які б містили чіткі алгоритми дій, строки їх виконання, формалізовані підстави для прийняття рішень та критерії оцінки доказів. Висловлено пропозицію щодо впровадження централізованого цифрового інструменту для фіксації, обробки й підписання рішень, що дозволить підвищити прозорість і підзвітність процесу. Звернено увагу на необхідність уніфікації підходів до доказування шляхом стандартизації типових форм процесуальних документів. Окремо акцентовано на важливості своєчасного інформування заявників про результати розгляду, зокрема із використанням електронних каналів зв'язку, а також на запровадженні публічного моніторингу виконання рішень як елемента належного адміністрування.

У підрозділі 3.2. *«Оскарження рішень органів публічної влади у справах щодо відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії»* розглянуто адміністративне оскарження як важливий механізм забезпечення законності, правової визначеності та ефективного захисту прав громадян у межах публічно-правових відносин. Зазначено, що право на оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічного адміністрування у справах щодо компенсації завданої шкоди є складовим елементом демократичного управління та функціонального адміністративного механізму, що дозволяє особі ініціювати перегляд несправедливих чи юридично помилкових рішень.

У результаті аналізу правозастосовної практики обґрунтовано потребу удосконалення процедурного регулювання адміністративного оскарження в межах розгляду заяв про компенсацію завданої шкоди. Запропоновано внести зміни до постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання організації роботи Комісії з розгляду питань щодо надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 19 травня 2023 року № 516, які мають стосуватися: деталізації строків подання скарг; затвердження типової форми скарги; врегулювання порядку розгляду повторних звернень; встановлення обов'язку Комісії надавати письмово вмотивовану відповідь. Також з метою

підвищення прозорості та підзвітності у процедурі перегляду рішень наголошено на доцільності впровадження єдиної системи цифрової реєстрації скарг і рішень за їх результатами. Окремо проаналізовано постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна» від 30 травня 2023 року № 600. Висловлено пропозиції щодо її доповнення положеннями про критерії правової оцінки скарг, пов'язаних із незгодою заявника з розміром призначеної компенсації. Зокрема, запропоновано передбачити алгоритми повторної оцінки майна у разі оскарження, а також обов'язок документальної фіксації результатів повторної оцінки в окремому протоколі з накладенням кваліфікованого електронного підпису.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове наукове вирішення завдання, що полягає у дослідженні адміністративно-правового регулювання процесу відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії РФ проти України. У результаті аналізу чинного законодавства України та підзаконних нормативно-правових актів виявлено прогалини, проблеми їх узгодженості, недостатньої процедурної визначеності та ефективності реалізації. Обґрунтовано шляхи удосконалення нормативного регулювання, застосування цифрових інструментів обліку та забезпечення прозорості адміністративних процедур компенсації завданої шкоди. Узагальнені результати проведеного дослідження сформульовано у наступній низці науково обґрунтованих висновків і практичних рекомендацій, що відповідають вимогам наукової новизни, мають значення для науки та правозастосовної практики, зокрема:

1. Стверджується, що відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії – це нормативно закріплений, юридично опосередкований механізм компенсації втрат, яких зазнали особи у зв'язку з руйнуванням або пошкодженням їхнього майна, що реалізується переважно через інструменти публічного адміністрування. Такий механізм виконує функцію забезпечення стабільності правопорядку в умовах війни, виступає інструментом публічного реагування на наслідки агресії та формою реалізації відповідальності держави перед своїми громадянами. Складається з наступних елементів: ухвалення спеціальних нормативно-правових актів, які визначають порядок обліку, оцінки завданої шкоди та виплати компенсації; створення інституційної інфраструктури, що охоплює уповноважені органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, міжвідомчі та тимчасові комісії, які забезпечують збір, первинну перевірку, верифікацію та розгляд заяв громадян, а також ухвалення рішень про надання компенсації; запровадження централізованих електронних реєстрів пошкодженого, знищеного чи втраченого майна, які слугують засобами офіційного обліку та підтвердження факту завданої шкоди, а також інструментами цифровізації компенсаційних процедур, що гарантують прозорість та доступність процесу для громадян; функціонування бюджетних програм, які фінансуються за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів, міжнародної технічної допомоги,

донорських внесків, а також за рахунок конфіскованих активів держави-агресора; використання міжнародних процедур компенсаційного характеру, включаючи подання індивідуальних та колективних заяв до Європейського суду з прав людини, ініціювання проваджень у міжнародних судових і квазі-судових органах, а також звернення до міжнародних компенсаційних фондів, створення яких передбачається відповідними рішеннями Ради Європи, Європейської Комісії, країн G7 та інших міжнародних партнерів України.

2. Визначено, що принципи адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії, постають як базові засади, які мають нормативно-правове закріплення, відображають ключові цілі та завдання публічного управління у сфері компенсаційних правовідносин і спрямовують як нормотворчу, так і правозастосовну діяльність суб'єктів публічної влади у цій сфері. Ці принципи виконують роль концептуального орієнтира у формуванні державної політики у сфері відшкодування завданої шкоди, забезпечуючи її внутрішню узгодженість, правову визначеність, передбачуваність та відповідність імперативам соціальної справедливості, верховенства права та пріоритету прав і свобод людини. Виокремлено дві системні групи принципів адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії: загально-правові, що мають універсальний міжгалузевий характер (верховенства права, законності, правової визначеності, справедливості, рівності, пропорційності), та спеціальні галузеві принципи, що конкретизують засади публічного адміністрування у цій сфері (пріоритетність захисту вразливих осіб, індивідуалізація рішень, прозорість, цифровізація, партнерство, ефективність, оперативність).

3. Зазначено, що державна політика щодо відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії – це впорядкована сукупність стратегічних і тактичних дій публічних органів, спрямованих на виявлення масштабів завданих втрат, правове врегулювання механізмів компенсації, формування процедур і засобів обліку, фінансування та виплати компенсацій, а також забезпечення організаційної спроможності й контролю за результативністю відповідних заходів у межах реалізації пріоритетних державних функцій. Аргументована необхідність розроблення та прийняття «Національної стратегії з відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії на 2025-2035 рр.», яка виступатиме цілісною державною моделлю для формування відповідної нормативно-правової бази, процедурних механізмів, фінансових інструментів і організаційної спроможності.

4. З'ясовано, що механізм адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії, - це системно організований, ієрархічно впорядкований комплекс взаємопов'язаних компонентів і структурних елементів адміністративно-правової природи (нормативних актів, суб'єктів публічної адміністрації, юридичних фактів, процедур, цифрових інструментів та актів правозастосування), які у взаємодії забезпечують

реалізацію гарантованого державою права на компенсацію завданої шкоди, спричиненої надзвичайними обставинами публічно-правового характеру. Елементами даного механізму є акти законодавства та підзаконного регулювання, суб'єкти публічної адміністрації, адміністративні процедури, цифрові платформи, реєстри, верифікаційні системи, комунікаційні засоби, а також юридичні акти про компенсацію завданої шкоди, які слугують результатом правозастосовної діяльності у відповідній сфері.

5. Зазначено, що нормативно-правові акти у сфері відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії, – це офіційно прийняті акти органів публічної влади, спрямовані на правове врегулювання суспільних відносин, пов'язаних із наданням компенсацій за знищене чи пошкоджене нерухоме майно, і які встановлюють обов'язкові правила поведінки для широкого кола суб'єктів, зокрема для постраждалих осіб, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, Комісій, а також уповноважених посадових осіб. З метою подолання фрагментарності нормативного регулювання запропоновано розроблення та ухвалення єдиного кодифікованого підзаконного нормативного акту у формі Уніфікованого порядку відшкодування шкоди, завданої майну фізичних осіб внаслідок збройної агресії. Цей акт має комплексно охоплювати всі стадії компенсаційного механізму – від реєстрації заяв до остаточного виконання рішень про компенсацію завданої шкоди, замінюючи собою множину несистемно прийнятих підзаконних актів, та забезпечуючи належну узгодженість і передбачуваність регулювання у відповідній сфері.

6. Доведено, що суб'єкти публічного адміністрування відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії, – це наділені відповідними владними повноваженнями органи та установи, що на підставі нормативно-правових актів здійснюють публічно-владну діяльність, спрямовану на задоволення суспільно значущих інтересів через реалізацію процедур, рішень і дій у межах адміністративно-правового механізму відновлення порушених майнових прав громадян.

7. Аргументовано, що адміністративна процедура з розгляду питань про відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії, є урегульованою законодавством послідовністю юридично значущих дій уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, спрямованою на офіційний розгляд індивідуального звернення заявника, перевірку поданих доказів, встановлення юридично релевантних обставин справи, ухвалення рішення про надання або відмову у наданні компенсації завданої шкоди та забезпечення її практичної реалізації у визначеній формі – грошовій або іншій, передбаченій законодавством. Визначено такі основні стадії адміністративної процедури: ініціювання провадження; підготовка справи до розгляду; збирання доказів; прийняття рішення; оформлення адміністративного акту; доведення рішення до відома заявника; адміністративне оскарження (у разі необхідності); виконання рішення про компенсації завданої шкоди.

8. Обґрунтовано, що оскарження рішень, ухвалених у межах адміністративної процедури з розгляду питань компенсації шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії, - це самостійний правовий інститут, який відіграє суттєву роль у забезпеченні законності, правової визначеності та ефективного захисту прав громадян у межах публічно-правових відносин. У широкому розумінні – це гарантований державою механізм повторного розгляду актів, дій чи бездіяльності суб'єктів публічного адміністрування, реалізований з ініціативи особи, яка вважає себе потерпілою від порушення її прав або законних інтересів у процесі отримання компенсації за завдану майнову шкоду. У результаті аналізу встановлено потребу вдосконалення процедурного регулювання адміністративного оскарження у справах щодо компенсації шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії, що дозволить підвищити прозорість розгляду скарг, забезпечити процесуальну визначеність і зміцнити гарантії реалізації права на справедливую компенсацію в межах публічного адміністрування. Запропоновано внести зміни до постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання організації роботи Комісії з розгляду питань щодо надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією РФ проти України» від 19 травня 2023 року № 516 щодо строків подання скарг, типової форми звернення, обов'язку мотивованої відповіді та цифрової реєстрації скарг. Також рекомендовано доповнити постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна» від 30 травня 2023 року № 600 положеннями про повторну оцінку майна та фіксацію її результатів з використанням кваліфікованого електронного підпису.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ЗДОБУВАЧЕМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті в наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних (IndexCopernicus):

1. Йосипов А.А. Класифікація принципів адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії. *Наукові записки. Серія Право*. 2025. №18. С.258-263. <https://pravo.cusu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/594/619>
2. Йосипов А.А. Компоненти механізму адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії. *Наукові записки. Серія Право. Спецвипуск*. №10. 2021. С. 282-287. https://cusu.edu.ua/images/nauk_zapiski/pravo/10_spec_2021/282-287.pdf
3. Йосипов А.А. Принципи адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. №8(48). С. 1025-1033. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-8\(48\)-1025-1033](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-8(48)-1025-1033)

4. Йосипов А.А. Державна політика щодо відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії. *Національні інтереси України*. 2025. №8(13). С. 433-442. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-8\(13\)-433-442](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-8(13)-433-442)

Стаття у зарубіжному науковому виданні

5. Yosypov Andrii Public Administration Entities for Compensation of Damage Caused to Citizens' Property as a Result of Armed Aggression. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2025. №2. с.227-232. DOI: <https://doi.org/10.61345/1339-7915.2025.2.32>

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Йосипов А.А. Теоретичні підходи щодо правового розуміння стадій адміністративної процедури. *Міжнародно-правові та гуманітарні питання забезпечення державного та економічного суверенітету в умовах регіональних та глобальних конфліктів*: Зб. мат. міжн. наук.-практ. конф. (5 листопада 2022 року) / ред. кол.: Кузьменко О.В., Шульженко Ф.П., Чорна В.Г. К.: Видавничий центр «Кафедра», 2022. 266 с. С.264-266.

7. Йосипов А.А. Оскарження рішень органів публічної влади у справах щодо відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії. *Глобальні тенденції та проблеми розвитку вищої освіти* : Зб. мат. міжн. наук.-практ. конф. (м. Київ, 1 грудня 2023 р.) / ред. кол. : О. В. Кузьменко, В. Г. Чорна. Київ : Видавничий центр «Кафедра», 2023. 202 с. С. 199-202.

8. Йосипов А.А. Поняття механізму адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії. *Проблеми правового регулювання публічних відносин в контексті сучасних глобалізаційних та євроінтеграційних процесів в Україні*: Зб. мат. міжн. наук.-практ. конф. (м. Київ, 18 червня 2024 р.) / ред. кол. : О. В. Кузьменко, В. Г. Чорна. Київ : Видавничий центр «Кафедра», 2024. 261 с. С.258-261.

9. Йосипов А.А. Теоретичні підходи до визначення поняття «державна політика» в публічному адмініструванні. *Право в епоху глобальних загроз: війна, екологічні катастрофи та транснаціональна злочинність як виклики для національних правових систем*: Зб. мат. міжн. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25 квітня 2025 р.) / ред. кол. : О. В. Кузьменко, В. Г. Чорна. Київ : Видавничий центр «Кафедра», 2025. 219 с. С.217-219.

АНОТАЦІЯ

Йосипов А. А. Адміністративно-правове регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Київ, 2025.

У дисертації досліджено теоретико-правові, нормативні та організаційно-практичні засади адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії. Визначено правову природу

цього виду шкоди та охарактеризовано її відмінність від таких суміжних понять, як «збитки», «упущена вигода», «компенсація». Обґрунтовано, що в умовах збройної агресії відшкодування шкоди набуває ознак публічно-правового інституту з елементами солідарної відповідальності держави.

У межах дослідження розкрито принципи адміністративно-правового регулювання у зазначеній сфері, визначено систему компонентів і елементів механізму регулювання, проаналізовано нормативно-правову базу та сформульовано пропозиції щодо її вдосконалення. Зокрема, запропоновано зміни до Закону № 2923-IX, а також розробку уніфікованого підзаконного акту щодо єдиного порядку компенсації.

Окрему увагу приділено аналізу діяльності суб'єктів публічного адміністрування, зокрема Комісій з розгляду питань щодо надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією РФ проти України, та проблематиці адміністративного оскарження рішень у цій сфері. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення процедур на всіх стадіях провадження, зокрема запровадження уніфікованих адміністративних регламентів, електронного документообігу, типових процесуальних форм і гарантій інформування заявників.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, публічне адміністрування, збройна агресія РФ проти України, відшкодування шкоди, завданої майну громадян, компенсація завданої шкоди, адміністративна процедура, органи публічної влади.

SUMMARY

Yosypov A. A. Administrative and Legal Regulation of Compensation for Damage Caused to the Property of Citizens as a Result of Armed Aggression. – Manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Legal Sciences in the specialty 12.00.07 – Administrative Law and Process; Financial Law; Information Law. – Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, 2025.

The dissertation provides a comprehensive analysis of the theoretical, legislative and practical foundations of administrative and legal regulation of compensation for property damage suffered by citizens as a result of armed aggression. The work identifies the legal nature of this type of damage and substantiates its distinction from related legal categories such as “losses,” “lost profits,” “compensation,” and “reparation.” It is argued that in the context of war, the institution of compensation acquires features of a public law mechanism based on the principles of solidarity responsibility of the state and international actors, aimed at restoring violated property rights and public trust.

The author develops and justifies the classification of fundamental principles governing administrative and legal regulation in the field of compensation for war-related damage. The research formulates an original model of the structural components and functional elements of the administrative mechanism of regulation, including legal

acts, authorized public authorities, legally relevant facts, administrative procedures, digital tools and enforcement mechanisms. Particular attention is paid to the systematic analysis of the current legal framework, including the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine "On Compensation for Damage or Destruction of Certain Categories of Real Estate Objects as a Result of Combat Operations, Terrorist Acts, Sabotage Caused by the Armed Aggression of the Russian Federation Against Ukraine" No. 2923-IX of March 23, 2023, and relevant acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine.

On the basis of the identified shortcomings and gaps in the legislation, proposals are developed to amend and supplement current legal acts. These include the extension of compensation rights to non-citizens who legally owned destroyed property, elimination of discriminatory restrictions for heirs, introduction of the presumption of good-faith ownership in the absence of documentation, unification of procedures for co-owners, and the legal introduction of housing certificates as a compensation instrument. The necessity of adopting a comprehensive secondary normative act titled "Unified Procedure for Compensation for Damage Caused to the Property of Individuals as a Result of Armed Aggression" is substantiated, aimed at systematizing the fragmented regulatory base and ensuring consistency and clarity in law enforcement practice.

The study also examines the status, functions and procedural activity of the public administration entities involved in the compensation process, particularly the Commissions for the Consideration of Compensation Issues. The dissertation justifies the need for reform of these Commissions, including delegating decision-making authority, integration into interdepartmental information systems, creation of a public register of experts, and introduction of mechanisms for detecting conflicts of interest. The procedural stage of administrative appeal is analyzed as a critical element of legal certainty and protection of citizens' rights. It is proposed to amend Resolution No. 516 of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated May 19, 2023, and Resolution No. 600 dated May 30, 2023, to specify timeframes, forms, criteria, and mechanisms for re-evaluation and digital registration of complaints and decisions.

The dissertation also analyzes the stages of the administrative procedure in detail, identifying the sequence from the initiation of proceedings to the enforcement of the decision, and formulates recommendations for improving each stage through standardization, digitalization, and regulatory clarity. These proposals are aimed at strengthening the institutional capacity of public authorities, improving the effectiveness of compensation mechanisms, and ensuring the rule of law, transparency, and trust in the post-conflict recovery period.

Keywords: administrative and legal regulation, Public administration, Armed aggression of the RF against Ukraine, Compensation for damage caused to citizens' property, Compensation for the damage caused, Administrative procedure, Public authorities.